

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	
Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikér kapják.

Kéziratokat nem adunk vissza.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Mitől volna remélhető a középiskolai hitoktatás fellendülése ?

(Folyt és vége.)

A mi már a módszert illeti, általánossá elismert dolgot mondunk, ha azt állítjuk, hogy az oktatás terén a módszer foglalja el az első helyet. Jól az a hittanár tanít, ki tulajdon tudását tanítványaival ezek műveltségi fokának határain belül, teljesen közölni képes. Neki nem tudományilag fénylenie, hanem arra kell törekednie, hogy a tanuló az iskolában a szükséges igazságok birtokába jusson; tehát valamit tanuljon.

Állíthatni-e, hogy az abiturientiensek és a hivatalt viselő katolikusok e szükséges igazságok ismeretével bírnak? Nem, mert azokat az iskolában emlékkébe nem vették, arra, hogy ezt tegyék, ritkán nyertek útmutatást.

Fő oka pedig ennek az, hogy az oktatás terén oly áramlat kezdett felkapni, mely megfélekedvén Cicero ama mondatáról: *Tantum scimus, quantum memoria tenemus* — kizárólag az érteleme fekteti a fősúlyt, úgyanyira, hogy a tanuló minden igyekezetét arra fordítja, hogy az előadott tárgyat értelmileg magáévá tegye, az emlékező tehetség igénybe vételét teljesen elhanyagolja. Így aztán mindent ért, de úgy, hogy amellet semmit sem tud, azaz: az egyedül helyest bizonyos alakban elpusztíthatatlanul emlékébe vélni megelégedezett.

Minek köszönhették a régiak colossalis jártaságukat a tudás minden ágaiban? Az emlékező tehetség szorgalmas használatának. A mostani módszer értelmet, tudományosságot, rendszeresítést sürget, a tudósság nimbusába öltözködik; de mint nem korszerűt a lomtárba veti azt a tanulmány, mely magvas tudásra irányítja a figyelmet. Bizony a múlt századok tanulói azért bírtak a vallás magasb tudásával, mert a kátét könyv nélkül tudták azaz: emlézve is tanulták.

De ha egyrészt azt kívánjuk, hogy a tanuló el ne mulasztja a vallásoktatásnál emlékező tehetségét is igénybe venni, másrészt hangsúlyoznunk kell azt, hogy maga a hittanár is a vallási órára lehe-

tőleg a legszorgalmasban előkészüljön; mert ennek elhanyagolása még azon esetben is, ha a hittanár hosszú éveken át tanulmányozta a theológiát és készülgetett a katechetságra, nagy hátrányokat szülne. Hisz talán a hittanár a legjobban tudja, hogy mennyi hitbeli kételkedésre és erkölcsi tévelyre nyújtanak anyagot a modern gymnasiumok s hogy ép ezért a vallásórának a gymnazistákra a vallási és erkölcsi műveltség megszerzésében még javító befolyást is kell gyakorolnia. Mindezt részletezni tülesnek ez értekezés korlátain azért annak kijelentésére szorítkozunk, miszerint arra, hogy a hittanár a szükséges előkészületet megtehesse, kívánatos, hogy a héten át a parochialis functiók alól fölmentessék s a saját szakmáján kívüli tárgyak előadásával ne terheltezzék.

A módszer körébe tartozik a tananyag felosztása is; de miután erről már szóoltunk, csupán a következő megjegyzésre szorítkozunk. A vallás a kinyilatkoztatott igazságok ismeretét, azután az Istennek tetsző életet s végül a természetfeletti segélyt, mely nélkül amaz ismeret és emez élet lehetetlen, foglalja magában. A káté e hármas — a hit, parancsok és malaszt eszközökről szóló tanra való — felosztása a mily régi, ép oly természetes és tisztán áttekinthető, azért abból a tananyagból az osztályok közti felosztása mintegy magától érthető; a melynél azonban kerülni kell a vallástannak az anyag szerinti szigorúan tudományos berendezését, theologiai tractatusokba való öntését, mi nem 12—14 éves tanulók számára való és a vallástann egész foglalatjának tiszta átpillantását, mire különös súly fektetendő — nem képes nyújtani.

A módszerhez tartozik továbbá a tananyag a tanulókkal való közlésének, vagyis az előadásnak módja.

Ez vagy *exponáló*^{*)} vagy *heuristicus*^{**)} Az utolsó valamennyi higgadt tanfű meggyőződése szerint, a mennyiben kizárólag alkalmaztatnék, mint keresztény- és természetellenes elvetendő; mint keresztény-

*) Előadó, megfűtő tanítási mód. — **) Oly előadási mód, mely a tanulót arra vezeti, hogy ő maga találja ki az igazságot vagy a tantételt.

ellenes, mert a vallástan pozitív, istenileg kinyilatkoztatott igazságokat ad elő, melyeket nem szabad a tanulóknak gondolkozási játékszerűl oda dobni; mint természetellenes, mert a gyermekek vallási számító tehetséggel nem bírnak és azzal még a tehetséges tanulóknak is vakmerő öntúlbecsülésre szolgáltatnák alkalom. De azért a sokratikus módszert nem vetjük el mindenütt, csak azt kívánjuk, hogy az kellő esetekben oly körültekintéssel kezeljék, hogy a kérdések jól átgondolt sorban felállításának nyomán a leghelyeseb feleletek idéztessenek elő.

Ha ellenben a tanító az analysis útján fogalmakat alkot, a melyek azután széttagoltatnak, vagy ha synthetic előhaladván, a kellően figyelembe veendő ismejeleket bezáró fogalomra összeköti: bármelyik utat követi is e kettő közül, mindkettőn a hit magasztosságát megőriztetheti és a tanítói tekintélyt is — melynek az iskolában soba sem szabad hiányozni — illő érvényre juttathatja. Azért azok alkalmazását egészen a hittanár belátására lehet bízni.

Immár az alakról vagy formáról kell szólnunk, melyben a tanárnak a tanulókkal közlekednie kell, hogy a vallástanban a lehető legjobb eredményre lehessen jutnia.

Mintogy minden tudásnak az alak adja meg azt a kidomborodott képet, melyben az az emlékebe állandóul bevéődik, a fölött, hogy a tanítás melyik alakja legelőnyöseb a gymnasiumi vallástanításban, semmi kétség sem támadható.

Legjobb meggyőződésünk sugallatából a katechetikai alakot kell kívánnunk, mert egyedül az nyújt biztosítékot arra, hogy az a tudás, a melyet a tanuló elsajátítanak, alapos és tartós lesz; hisz régi tapasztalat bizonyítja, hogy a tudomány minden ágában e tudás a helyes kérdések és az emlékünkbe vésett helyes feleletek eredménye. Hogy azonban e követeléssel senkit meg ne sértsünk, azt így formulázzuk: A tudás magva okvetlenül katechetikai alakban tárgyalandó, de azt tovább magyarázni és kifejteni szabad is, kell is. A katechetikai alak szükségességének bizonyítására itt elegendőnek tartjuk azon szomorú és már említett tapasztalatokra hivatkozni, melyeket annyi, másként igen művelt katolikusnak hiányos vallástudását illetőleg tehetni.

Azért, ha az egyetemeken még is elégszenek azzal, hogy a fiatal urak, kikkel már többé nem szabad úgy mint tanulókkal bánni, az előadásoknak csak hallgatói legyenek, legalább a gymnasiumokban a többnyire még éretlen ifjakkal szemben járjunk el szigorúabban, és ne resteljük a kérdézet és feleletetést, minthogy ez alakú tanítás egyedül biztosíthatja a tanárt arról, hogy a tanuló a vallási igazságok elegendő és alapos ismeretével lépnek ki a gymnasiumból. Nyissuk csak fel a régiak. p. o. aqmói sz. Tamás és követőinek munkáit. Ok a roppant anyagot, melyet ránk hagytak, a kérdések és feleletek szerény, de a tanulásra irányzott alakjában dolgozták fel. Menyi homály és önkény kapott lábra a hit- és erkölestan terén azáltal, hogy a scholasticusok módszere s az-

tán azzal maga a tan is a lomtárba dobott. Ez indította XIII. Leo pápát arra, hogy főtanítói hatalmával a scholasticusok módszerét újból elővételni rendelte.

Mindezekből világos, hogy a katechetikai alakot tartjuk: legcélszerűbbnek, úgy t. i. hogy az a tananyag magvát illetőleg a gymnasium minden osztályában mérvadó legyen, egyébiránt pedig a tanárnak szabad mozgás engedjék tanítványainak alapos előrevitelében. E maghoz kapcsolhatja aztán a tanár mindazt, mit tanítványainak magasb műveltségi foka megkívánni látszik. A módszer alakja legyen tehát a gymnasium felsőbb osztályaiban is a katechetikai, nem valami tudományosan szerkesztett tan-könyv, hanem oly kate nyomán, mely a felsőbb osztályok számára szerkesztetvén, az érettebb tanulókra vagyis a felsőbb osztályokra kellő tekintettel van. E kellő tekintet abban állana, hogy a teljesen igazolt és hibátlan meghatározások, megkülömböztetések és érvek katechetikai megbeszélése után következnek az illető tantélt történelmi fejlődésének, az ellene támadott tévtanoknak, a cultuséletben érvényesült kinyomatásnak, a dogma észszerűségének vagyis annak kimutatása, hogy valamint általában a vallási igazságok, úgy különösen a kérdés alatti is semmiképen sem ellenkezik a józan észszel. Helyesen cselekszik tehát a hittanár, ha p. o. az Isten létéről szóló tan után tanítványait a hitetlenség ellen határozott, jól formulázott észbeli érvekkel fölvertezni igyekszik. Bizonyára hivatásához tartozik az is, hogy többek között a lélek halhatatlanságát, a világnak semmiből való teremését az embernek az állattól külömbőségét, az ember-nek egy emberpártól való származását döntő észbeli érvekkel bebizonyítsa mindenesetre azon föltétel alatt, ha meg van győződve, hogy mindez a tanulók felfogási tehetségét felül nem haladja és csak akkor, ha az idézett igazságok a valóságoktatás folyamán mint a hitnek tárgyai, minden kétség ellen már biztosítva lettek.

Mintogy a bibliai történet és az egyháztörténelem tárgyalására a folyó előadás magától érthetőleg a lealkalmasb, anyaguk kérdésekre és feleletekre kevésbé feloldható, mely módszer e tantárgyunknál csakis a ismétlések alkalmával lesz haszonnal alkalmazható, szigorúan megkövetelendő, hogy a tanuló a feladott leckét, ha nem is szóról-szóra, de mégis a legnagyobb pontossággal felmondják. A leckéhez aztán a tanár alkalmas magyarázatokat és nagyobb mérvű fejtegetéseket fog kapcsolni, mi által a világtörténelem mezején — kiváltképen ha annak előadása nem egészen correct elví tanárok által történik — előfordulható tévelyeket és keresztényellenes felfogásokat helyreigazíthatja.

Ha mindezekhez még hozzáteszszük, hogy a jó tanár minden egyes tantárgynak előadása közben annak a többi, sőt valamennyi üdvigazságokkal való összefüggését világosan állítja tanítványainak szeme elé, és hogy különösen azon ifjaknak, kik az intézetből kilépni készülnek, az addig tanultakat terjedel-

mesz átpillantásban összegezve adja elő, hogy sz. hitünk tantételeinek szükséges belső összeköttetéséről való meggyőződéssel lépjenek át az életbe és e meggyőződésük a hitetlenség és tévely ellen megvédsenek: rövideden elmondtuk véleményünket az iránt, mint kellene a középiskolai hitoktatást egységesen szervezni és a tantervet módosítani. Erintőleg azt is jeleztük, hogy mily alakban gondoljuk a tankönyveket szerkesztendőeknek.

Hátra van még, hogy a hitoktatás gyakorlati oldalát is vegyük tekintetbe.

A hitoktatás főfeladata a középiskolákban bizonyára az, hogy a tanulók erényes emberré és jó katolikusokká képeztesse. Azonban, valamint egy felől a jámborság az élet veszélyeivel és a vallás sokszoros megtámadatásával szemben nem elegendő: úgy a vallást tudni, de nem e tudás szerint élni sem elegendő. A gymnasiumi vallásoktatásnak tehát nem csak derekasán művelt, hanem egyszersmind őszintén jámbor, hívő keresztényeket kell nevelni segíteni.

Nehéz, de kimondhatatlanul szép és üdvös főfeladata tehát a hittanárnak: az ifjaknak a helyes irányt kijelölni, az élet veszélyeit kimutatni és ezek ellen számukra a szükséges védgátakat fölépíteni: a tanulók szeméi előtt a ker. erény szépségét fölfejteti, magával ragadó bájaival szívöket megnyerni. Nem akarjuk tagadásba venni, hogy a nyelvek és a realiak szaktanárai a hittanárnak nevelői feladata teljesítésében nagy segítségére lehetnek. De ott, hol a tanárok egy része a hitet nem gyakorolja, többen talán téves eszmék terjesztésével a hittanár törekvését még gátolják is, nem lesz-e ennek elodázhatlan főfeladata a többi órákban előadott szabálytalanságokat, a mennyiben a vallásos tért érintik, rectificálni? Ilyen helyütt valóban a hittanár lecsud egyedül az, kire a tanulóknak mint vezérszavakra kell tekinteniök, ha igazán nemeslelkű és jó kath. keresztényekké akarunk neveltetni.

Fokozódik e feladata szükségessége ott, hol a tanárok az *óradásokra* szorítkoznak s a tanulók elől úgyszólván megközelíthetetlen távolságban zárkoznak el, mely esetben a hittanár a kath. tanulók számára igazi menhely, oktatása és lakása pedig annyi száraz tárgy után valóban üdítő oázis leend.

Igy lesz a hittanár tanítványainak nemcsak oktatója, hanem — mire a legnagyobb súlyt kell fektetnünk — nevelője is, kihez mint szeretett lelki atyjokhoz fognak élők jó és rossz dolgaiban bizalmosai folyamodni, ki kéréseiket, kétségeiket, nehézségeiket bekeletiréssel meghallgatja, megoldja és megkönnyíti, ki különösen a hitben és erkölcsökben ingadozókat vagy veszélyeztetetteket különös gondja alá veszi, a jó pásztorként teljes odaadással megmenteni és semmi áldozatot nem kimélve megőrizni törekszik, ki saját legjobb példájával elüljárva tanítványaiiban a kath. anyaszentegyház iránti tiszteletet nevelni, az ima szellemét előmozdítani, őket az istentiszteletben még hétköznapiakon való részvételre is vezetni, a poenitentiatartás és az oltári szentséghez

való szabályszerű és méltó járulásra buzdítani, benők a jóságos művek gyakorlására indító érzületet fölkelteti és ápolni élete legkedvesb s legboldogított feladatának tartja.

Arra pedig, hogy e főfeladatát kellően teljesíttesse, hogy minden vallási gyakorlatot, melyek a tanítványok számára a középiskolai rendtartásban előírva, velük együttesen elvégezhesse, ezzel is övét saját példájával is oktassa és nevelje, újból hangsúlyozzuk, miszerint kívánatosnak tartjuk, hogy a hittanárnak tevékenysége kizárólag hitoktatási hivatalának teendőire szoríttassék.

S hogy már oda visszatérjünk, a honnan kiindultunk, azt kérdezzük: van-e lehet-e magasztosb jutalom a hittanarra nézve, mint azon öntudat, hogy Isten után ő rakta le azon képességnek alapját, melynél fogva az általa nevelt tanulók egykor kisebb vagy nagyobb körökben szent hitünket alapos tudományokkal és valóban keresztény életükkel védeni és képviselni fogják?

Csalódnánk-e, ha azt állítjuk, hogy az ily műveltséggel és erénnyel bíró férfiak fogják szomorú társadalmi viszonyaink jobbra fordulását előidézni?

* *

Tragicum és végzettség.

(Folyt. és vége.)

A keresztény telfogásban ellenben az engesztelhetetlen meghasonulás helyét a kiengesztelődés lehetősége foglalja el: a meddő küzdelem és áldatlan elnyomatás helyett győzelem van kilátásunk. A tragicum lényege, most már szélesebb határmakkal szemben, mint előbb, marad a küzdelem; de ennek természete egészen megváltozik. A kereszténységben az emberiség történelme is háborúvá lesz; de rabszolgaháborúból szent harcra, forradalomból kereszties hadjáratra; a melyben Isten mellett s a gonosz ellen foly a küzdelem; hol a szellem szabad tetszéséből lázadó helyett Istennek lovagja, az örökkévalónak bajtársa lesz. (Weisz, A kereszténység védelme.)

Igy a dráma is egy tisztább, eszményibb világ felé irányítja a lelket. A legszebb összhangban egyeztetni össze a realis és idealis életet. Fejlettebb lévén a kor, s más a világnézet és társadalmi felfogás, a dráma és sociologia is szorosabb viszonyba lépett. A valódi tragicus összeütközés is többféle; a lét problémái s rejtettebb titkai is mind színre kerülnek. A mindennapi életből ragadja ki személyeit, kik koruk erk. irányzatát tartva szem előtt, szilárd erk. alapon magasabb eszmék szolgálatában harcolnak, tetterejökkel miniket is hasonlóra buzdítja. Az alapot, az állandó viszonyt mindig az örök emberi képezi, a melyre aztán a különböző korok nézeteiknek megfelelően a saját bélyegöket nyomják rá. Nincs körülmény, melyet színre ne hozna. Alkalmos egyénekben megjeleníti a tiszta családi életet, ennek magasztosságát, társadalmi és politikai eszméket, hol a társadalom különféle rétegei, feljebbvalók és alattvalók jönnek össze, kik egymással szemben követelésekkel lépnek fel. Élénken rajzolja az emberi lélek szélsőségeit a küzdelemben, melyben nem ritkán az önzés, az emberi ész fondorlatai a jótörök-

vőt ellátik kitűzött céljától, ki ámbár az erk. világrend visszaállításában megrázza és ledönti a gonosznak védfalát — de téves eszközökkel s így az omladék által maga is eltemetetik, hogy a kitűzött cél megjelje áldozatát s ez áldozat a szenvedések által megtisztulva, kiengesztelődve és megdicsőülve egy magaszatosabb világba jussou. Shakespeare világában miadányian küzdenek s bár tévedéseik miatt a csatatéren mórának, de szellemök a nemes cél szolgálatában diadalt arat. Ő azon magaszatos célt tűzi ki a sziműnek, hogy az mintegy tükröt tartva a szem elé az erényt a maga vonásaival, a gyalázatosságot saját képében, a korszakot bü másában tüntesse fel, midőn az ideiglenes enyészete fennmaradásának s erk. fenségének tudatával tölti el a lelket, mely a külső élet viszonyai felett is győzhetetlen marad. Ha pedig magasabb mértékben jutott a természettől, szerencsésebb mint mi, s épen midőn legbiztosabban érezte magát — bukik el, mi is okúlhatunk, mert nem vagyunk biztosítva hasouló sors ellen. Azért mondja Aristoteles, hogy a ki az ily tragicumot csak hallásból is ismeri, már borzalom és részvét szállja meg, s ama gondolat támad benne, hogy őt is hasonló sors érheti, mert alája van vetve az általános sorsnak. De reménye is éled, mely lelkét felemeli, hogy ő is, mint a dráma hőse, megszabadulhat minden veszélytől és megdicsőülhet úgy, hogy az aggodalom között, mely kinozza, gyógyírt is talál — mert hisz: „praevisa tela minus feriunt. Itt van tehát a szenvedélyek valódi tisztázása, mit Aristoteles követel. Bárminők legyenek aztán a kor eszme, uralkodó nézete, szokások, intézmények, a lényeg mindig ugyanaz marad.

A kereszténységben maga a történelem is folytonosan ismétlődő engesztelő tragoediák sorozata, folytonos alkü a régi és új között: örökös compromissum. Egyik fél enged; a másik nyer; de megelőgedve egyik sinces. (1867.) Aztán még magasabb szempontból vizsgálva azt, mint Schlegel mondja, a történelem Krisztus várása és megjelenése nélkül az emberiség nagy tragoediája eredmény és megtejtés nélkül (Philosophie der Geschichte). A bünbeesés és megváltás ama két szó, mely az emberiség történetét megmagyarázza és összefoglalja. Napoleon szerint is a kereszténység a bibliával kezében adja meg a világtörténelemnek a legbritelesebb magyarázatát. Valóban a történelem egy száma, a melyben több Krisztus, s a kifejlődés az egyház diadala oly sok küzdelem után. Ha Krisztusnak nem kellett volna megtestesülnie s földre szállania, a világ sohasem teremtett volna. Minden történeti esemény Krisztusra és egyházára való tekintetből történt. Mit természetesen tagadnak, kikhél a sors és Isten fogalma egy, a Deus és Fortuna között nincs különbség, mint azt Volney is teszi. Ezek szerint Isten nem avatkozhatik kicsinyes világi dolgokba. Így minden csodálatost és Isten nevét is törölték a történelemből. Ez a történelem materialismus, mely az események fejlődésében torradalom következményeit, a trónkövetkezőekben valamely családra átöröklés folytán rácheződő végzetes sorsot lát. (Leroy L. A történelem kath. bölesészete.)

Jól tartja a közmondás: A világot Isten bölesése s az emberek bolondsága kormányozza. Az előtt, kinek ezer év annyi, mint egy nap, az emberiség történelme valódi csatanapot képez. A küzdelemben mindenkinek kijut a saját szerepe; szabadságért, hazáért, örökkévalóságért barcolunk. A harc Isten és a világ rendjéért foly, s ez sohasem marad

kielegítő befejezés nélkül; minden körülmények között végül is az igazságé a diadal. Isten eszközök által működik, s mily felmagasztaltatás az emberre, ha vérebén is áll azon tudattal, hogy a gonosz csak az ő hulláján át támadhatja meg Istent, s hogy annak ereje már a világrend ellen intézett roham alká' íval megtört; míg az igazság diadala az ő diadala is egyúttal. (L. Weisz. i. m.)

A tisztán szellemi világban is látjuk e tragicus küzdelmet. Hesiodus Theogoniájának, enec nagy drámának, első felvonása a nagy mindenség származását adja elő a chaosból; a második a hatalmasságok eredetét, s itt Zeus a Titanokkal való harcában, mint győztes kerül ki s elfoglalja mennyei lakát, honnan kormányozza az isteneket és embereket. Az ember teremtését ő is az utolsó helyen adja elő. A fenségi elemet — az örök jót és a rosszat, e folytonosan ellenkezésben álló eszméket Zeus és a Titanok barca jelképezi. De e nagy tragoediából is Zeus kerül ki, mint győztes, akár Jehova Lucifer és az ő angyalaival való küzdelméből. Az alapeszme az istenek következése; főcselekmény a harc a jó és rossz között, s a végkifejlet — az erk. világrend győzelme!

Ugyanezt látjuk az emberiség életében is megvalósulva. Az egyének elbukoak; sorsuk tragicus, akár önmagukat, saját beíso világukat magtagadva a társadalmat öleljék át, akár ezt megvetve saját egyéni ségöket jutassák érvényre, mert mindannyiszor önzővé válnak, s mint egy nagy gondolkodónk mondá, csak az önzöknek nincs boldogsága a földön. Az egyén ugyan először az igazságot csak magáért az igazságért keresi; de a tömeg őt nem érti meg, s akkor benne is feltámad az önzés, s követeli maga számára az igazságot. Az egyesekkel szemben azonban mindig a köznek van igaza, mert ez a francia mondás szerint mégis okosabb, mint az egyén; ez a közvélemény és általános felfogás alkotója és bírátója, s ehhez kell mindenkinek alkalmazkodnia. Máskép minden igazsága mellett is bukuia kell. S ennek így kell történnie, mert ellenkezőleg még a vértanúság sem volna lebetesés. (Groguss, Rendszeres széptau.) Lésvétünk azért megmarad a hős számára, mert övé az erk. győzelem, de meg is béküllünk sorsával.

Az emberiség egész társadalma az egyetemesség és visszatértilés e két viszonyán, mint két sarkponton nyugszik. Ez általános érvényű elv volt minden nagyszerű és önteláldozó emberi tetteknek a rugója. Nagy embereket nagy tettekre mindig e egyetemesség élénk érzete lelkesített. Egy Codrus, Curtius és Decius ennek hatása alatt nyujtották az önfeláldozás örök példát. Ez mondattá amaz államfövel is ezen mély értelmű s ritkán jól értelmezett szavakat: „L'etat c'est moi“, s Terentius szal: „Homo sum, nihil humani a me alienum esse puto.“ Az ókori társadalom nagy hibája, hogy ez elvet vagy nem ismerte, vagy egyes nemzetekben és családokban föltöttebb összpontosította a föld többi részeinek kizárásával. Innen az egyes nemzetekre, de különösen családokra nehezödő átkok azoknak nemzedékeken keresztül átörökölt végzetes kihatásai. E törvényt ma is sokan tagadják. Pedig kötelességeink vannak az összessel szemben, s felelősek vagyunk összesen egymásért egyenként az egészért. Ez tejt meg az eredet bünének is általános érvényét, a melyet pedig sokszor megsemmisített volna már a világ: de szerencsére kivonja hatalmunk alól magát. Az Alkotó ugyan máskép is rendezhette volna be a világot; de nem lett volna akkor megváltás, vagy

a Megváltónak minden egyesért eleget kellett volna tennie v. minden bűnösnek vesztie. Csak nem hisszük, hogy az eredet bűne nélkül mi nem vétkezhetünk volna. Személyes bűneink által rég elveszítettük a jogot, hogy ős szüleinket okozzuk, mert megfosztottak az eredeti ártatlanságtól. Mi is elveszítettük volna azt eddig akárhányszor.

Hanem rajtunk áll most, hogy javítsuk a beteg társadalmat. Hisz ma már különösen azzal szemben legtöbbször tényleg az egyének van igazsá. Keserű igazság, hogy műveltségünkkel járó bűneinknek és visszaállapotainknak legnagyobb része most már a társadalom rovására irandó. Nemcsak az embereknek, hanem az emberiségnek is vannak bűnei, s sokszor az egyeseket inkább szánunk kell, mint annak szerencsétlen áldozatait, semmint elátkozzunk, mint a társadalom fekélyeit. Ebben a modern cultura kelletlenül több bizonyítékkal szolgál. Naponta ezer ily áldozat rohan így az örvénybe, mely csak azért nyílik fel előttük, hogy elnyelje s soha vissza ne adja őket. Ezért csakis a társadalom telelés, a mely oly szükségletekre nevelt, a melyeknek okvetlenül ily gyászos következményekkel kell járniok. Megfosztotta őket a gonoszág ellen való erkölcsi és vallási ellenállástól. (Weisz i. m.) Már Seneca szerint a társadalom bűne fajunk bűne, tehát a mi bűnünk is. S bár ezzel, mint nagyobb erővel, szemben az egyének kell mégis bukni, de azért ennek is céloztatik a javítása; mert, a mennyiben részben van az igazság, az eszme, melyet képvisel, fennmarad; győzni fog s használni a társadalomnak, mely az egyént ugyan halottá teszi; de ezt megérti az ellentábor is. Épen itt van a valódi katharsis: a világ ugyan legyőzi az egyest, de a compromissum fennmarad. Így Romeo és Julia sirjaik felett a Montecchiek és Capuletek kibékülnek; Antigoneban a kiáoszt Polyneikast ismét eltemetik, s az actiumi csata Caesar monarchicus eszméit testesíti meg. (V. ö. Greguss. Rendszeres Széptan.)

Igy halad aztán az emberiség egy-egy lépéssel tovább, jobb tulajdonai elegeyen a jókkal, de mindig megegyezve az örök emberiben. Fenségi természeti, az erk. elem folyvást örök célja — Isten felé; hibája, bűne, az ördög, a kigyó le a vérszbe vonják. Ez az embernek tragoediája, a mint az nagy művészeknél Dante Divina Comodiájában, Byron Don Juanjában, Kainjában v. Manfredjében, a Hamletben, Elveszett paradicsomban, Faustban, Husó V. nagyszerű regénycyculusában: A századok legendájában — és oly sok híres drámai költeményben, köztük Madach halhatatlan művében is meg van alkotva. Mindig a fenségi elem győz. Bár áll az elv, mit Euripides óta nemcsak az apostol, de Racine is ismételt a francia színpadon, hogy látjuk a jót, helyesljük s mégis a rosszat követjük; de a jónak az az előnye val, hogy azt előbb akarjuk s a rossz után csak úgy nyúlunk, s így felsőbb segélyvel mindig a jobb ember győz bennünk. Az ember ugyan továbbra is el-el fog bukni — de bizik és úgy halad. Az emberiség eme tragicus bukását oly igen jellemző Paudora szelencéjében is a fenéken még ott maradt a remény. Ez élteti Prometheus, az emberiség e nagy szenvedő képviselőjét is, ki vakmerőségében az istenség titkait akarja elrabolni; de szörnyen bünhődik, s kétségbeejtő kínjait csak egy jövő nagy szabadítóban élő hite enybiti. Így az istenség ellen pártot ütő s e miatt a bünsúly láncával terhelt emberiségnek tragicus sorsát meglepő s valódi drámai

módon ábrázolja e valóban Sturm und Drang-szerű műben a görög költő, a mint Goethe is Faustjában megkísérte. Midőn bámulatos, szinte ihletett lélekkel Prometheus, az emberi nemnek bűne miatt a sors sziklájához láncolt képviselőjét, végre egy nagy isteni szabadító által feloldatja s így a baragvó istenséget kiengesztelve halhatatlansága jelül megkoszorúztatja — egy jövő nagy megváltás vigasztaló reményét élesíti tel világfájdalmas korában s ennek valóban látnoki költőjévé lesz. Csakhogy míg nála a Prometheus által személyesített emberiséget, melyről Horatius is oly meglepően énekl: „Audax omnia perpeti, Genus humana ruit per vetitum nefas“ s a mely az audax Japeti genus régi tartozása miatt folytonos harcban áll önmagával; szellemével, mely isteni szikra, hasonlóan a rőperőböz, folyton fel a magasba tör: de egy átkos bűn békoí, mint valami vonzerők, a föld rögéhez nyülgözik s bűne miatt, melynek marcangoló sarától nem tud menekülni, az istenséggel is meg hasonlósba jött — egy régen ígért megváltó felszabadítja s ezzel kiegyenlítettlenül hagyja.

Igy mutatja be a tragoedia az emberi élet egyes fasisait, a lét titkait, mindmegannyi rejtélyes talányokat, de melyek azért többnyire mégis titkok maradnak, mert megfejtésök minden emberi felfogást túlhalad. Az igazság még nincs elérve, csak feléje közeledünk. Oly magvak ezek az emberiség kebelében — mondja Kölcsey — a melyek annyi század óta még ki nem sarjaztak, s ha el is végeztetett, hogy azok valaha nyilvánvalóvá legyenek, az nem e sárgöm-bűn fog megtörténni. A mint az embert élete küzdelmes drámájában a jó és rossz bizonyos vegytétele környezi, ép úgy veszi körül a fény és árnyak is bizonyos jótékony aránya. Bontsd meg ez arányt, s akár a fény vegyen erőt az árnyékon, akár az amazon, mindkét esetben az ember gyenge szeméit vakítottad el, s kit fogsz majd a sötétben botorkáló mellé útmutatóul rendelni?! (Kölcsey: Türedék.) Az ember sem erkölcsi, sem értelmi fejlődésében el nem érheti azon eszményt, a melyet magának alkot s melyre lévege és hivatása értelmében képesített, természeti szükségét érez. Az ember erk. lényének kezdetleges érzéki életéből ugyan egy oly erő fejlődik ki, mely az önző természeti hajlamok fölé emelkedik s az azokkal való küzdelemben uralomra törekszik, de az erk. folyamat senkinél — még a legtokéletesebbnél sem végződik be egészen a halálig. A küzdelem magánál az Istenembérlé is fennmaradt egészen a haláláig, sőt a halálban is. Ha tehát — mint egy ker. vallásbűlésező mondja — a természet, mint mindentitűt úgy itt sem tagadja meg magát, hogy épen a legtokéletesebb földi lénytől vonja meg azt, mit a többi lényeknek a fejlődés, a tökéletes taji bevezettség eredménye gyanánt megad, akkor a szellemi életelv teljes kifejlődését is lehetővé kell tennie, s így a földi lét, a mely ennek csak kezdete, nem szabbat véghatárt s szükségszerű folytatásnak s a földön megkezdett többé-kevésbé tragicus küzdelmet úgy kell tekintenünk, mint a szellemi életelv jövő diadalának előjátékát.

T Á R C A.

Üti naplóból.

Néhány évvel ezelőtt egy kis utazást tettem a Székelyföld egyik természeti szépségeiben bővelkedő vidékén, természetesen gyalog, még pedig egyrészt azért, mert az utazás e módját tanulságosabbnak tartottam: meg azért is, mert én is tanító, tehát turista vagyok, de leginkább azért, mivel se lovam, se biciklim nincs, s mint ilyen — Ferenc király engedélyéből — járhatok gyalog. Utam a sok között egy kicsiny, de jól rendezett községen vezetett át, melynek csinos temploma, iskolája, szép egyenes fasoros utcái, csinos, eszeréppel fedett magán épületei annyira magokra vonták figyelmemet, hogy kedvem jött benne egy kis pihenőt tartani; melyet természetesen arra használtam fel, hogy e rohamosan haladó község beléltével alaposan megismerkedhessem. E célból a község plebánosánál tettem először is tiszteletemet, ki igen szívesen fogadott és kérésemet a legnagyobb előzékenységgel teljesítette. Elbeszélése közben azon meggyőződésre jutottam, hogy minden szép és jó, mi e községben van, a pap és tanító vállvetett munkálkodásának köszönhető.

Nem sántem meg szerénységüket, ha mindazt, a mit tőlök hallottam, nyilvánosságra hozom. Teszem ezt azért, hogy a ki még nem hinné meggyőződhesék arról, hogy mennyire előnyös egy községben a pap és tanító párbanos munkálkodása, különösen, ha ebbe holmi tudákos nadragos emberek bele nem kontárkodnak.

20 éve már — úgy mond a plebános, — hogy e község lakéskézes vagyok. Mikor ide jöttem, sok minden másképen volt; templomunk alig bírt az idő viszontagságainak ellen állani; iskolánk összedúlással fenyegetett; hiveim szalmafüdeles házáin lehetett takarmányt kaszáni, szóval minden a legprimitívebb állapotban volt úgyanyira, hogy a ki akkor látta, most nem ismer rá, éppen ezért nem csodálkozom kedves barátomnak érdeklődésén s szívesen eszálkálom felvilágosításával. Azonban megjegyzem, hogy minden, a mi szerény községünkben van, nem látható első tekintetre, a miről elbeszélésem folyamán meg fog győződni.

Elődöm derek öreg ember volt, ki kötelességét pontosan teljesítve a hivek lelki szükségleteit példásan ellátta, kijelölvén nekem is az utat, melyen mai napig haladni szerencés vagyok. Én azonban idejövetelemlor beláttam, hogy tölem fiatal embertől e kis község közvetlen, az egyház és baka közvetve, többet követelhet. Így fogván fel a helyzetet, hozzá láttam reformtörékeim megalkotásához, melyek kivételben jobb kezem volt a velem egy évben ide jött fiatal, képzett, teretős kántor-tanító, és legerősebb támasz az öreg főmegyebíró Nagy Péter bátyám. Ki egyik elkélt papársamnak az edes atya. Megjegyzem, hogy községünk bemiután a körjezőnk se itt lakik, engem és tanító urat kivéve, nadragos ember nincs.

Először a templom javítását tűztük ki, még pedig úgy, hogy az első évben beszereztek házálag az építkezési anyagokat, a második évben az ez alatt begyűlt templomalap kamatainak terhére építőt fogadtunk, ki oly remekül megfelelt a benne helyezett bizalomnak s úgy helyreállította, kis templomunkat, hogy a mint ön megjegyezte, egy kis városba is beillenek. Templomunk belső felszerelését megyebíránk pap-fia volt szívesen magára vállalni, ki a főoltárt újra festette, egyik oltáregyletnél miseruhákat eszközölt ki számunkra s egy szép louredsi szobrot hozatott; mi pedig a hivek lelki épülésének emelésére nyomban megalakítottuk a Szt. Rózsafüzértársulatot, melynek hiveim kevés kivétellel tagjai lettek. E szép intézmény megvalósítása még egyrésztől a vallásos érzületet emelte, másrésztől a gyakori összejöve-

telek alkalmul szolgáltak sok hasznos és szükséges dolog megbeszélésére.

Könnyű volt ilyen előzmények után a kántor-tanítónk azon ohajását teljesíteni, hogy az isteni tisztelet emelésére olyanyira szükséges új orgona szerzessék be. Az egyik rózsafüzér társulati gyűlésen felvettem a kérdést egyúttal megmagyaráztam a kivélt módzatait. Megkezdtem a gyűjtést magam részéről 20 frttal, következett Nagy P. 10 frt. kitanító 5 frt. a vagyonosabb gazdák 2, 3, 5, frt., a szegényebbek 1 frttal úgy hogy egy hónap alatt 500 frt. volt egyűlt, régi orgonánkat eladtak 300 frttal és ez a 800 frt. elég volt arra, hogy kis templomunk akkori igényeinek megfelelő nyolc változati orgonával ékeskedhessék. Így templomunk rendben volt, következett az iskola, csak hogy itt már mindnyájunk joakarátán kivűl semmi alap nem állott rendelkezésünkre, de azért nem estünk kétségbe. Felterjesztést tettem kegyelmes püspök urunkhoz, ki örömmel vette tudásul a templom érdekében tett mindennemű intézkedéseinket és méltányolva az egyház leányá ak az iskolának fontosságát, hogy annak méltó hajlékot emelhesünk, 2000 frtot utalványozott saját pénztárából. Képzelteti, mekkora örömet szerzett ezen nemes tettével kegyelmes atyánk a mi községünk lakói között, mert hisz 2000 frt nagy összeg volt még akkor nálunk, ámbar itt egy középület felállításán nem ütközik oly nehézségekbe, mint városban, mivel az építkezésnél oly sok költséget okozó napszám, az anyagok fuvarozása stb. a lakosok által díjtalanul teljesítenek. Tervet készítettünk hogy az új épületben két tanterem, tanítói lakás és egy tágas szoba legyen, mely utóbbiban a leendő könyvtárt fogjuk elhelyezni, mely idővel olvasóköri helyiségnek is megfelelő. Következő tavasz végén készen volt az említett tervszínti iskolaépület egy tágas területen. Tanítónk örült ennek legjobban, ki csak az alkalomra várt, hogy a gyümölcsészet, méhészet, selyemtenyészés okserü kezelését a község lakosai közt meghonosítsa, tere lévén az új tágas iskola kertben azoknak hozzáférhetőbb és korszerűbb művelésmódját szemléltetni. A bárom holdnyi kert körül ültette fehérszedert (eper) fával és felosztotta bárom részre, egy hold gyümölcsös, egy hold iskolakert lett, mely utóbbiban volt a falkola és a méhes. Hogy milyen paradicsommá változtatta a kertet 10 év alatt, azt nem említeni, hanem látni kell, épen azért döntán oda sétálunk már csak azért is, hogy kollegiáival megismerkedjék s töle, kinek községünk jólété a boldogságának felvirágoztatása körül elévülhetetlen érdemei vannak, sok hasznos dologra nézve bővebb felvilágosítást nyerhessen.

Mondanom se kell, hogy plebánosunk vendégszerető asztalánál ebédeltam, még pedig az időközben megérkezett kerületi esperes úr társaságában, ki a mint meggyőződtem, nem az egyházvagyion kezeléséről szóló számadások megvizsgálása végett, hanem azért jött ide, mert szabad idejét legörömestebb itt szereti tölteni. Ebéd közben is örömmel tapasztaltam, hogy mindazon hasznos és a község erkölcsi anyagi jólétét célzó intézmények létrehozásában, melyekről már részint szólottam, részint pedig ezután fogok szólni, pap és tanító vállvetve munkálkodtak. Mondhatom oly sok jót hallottam a kollegáról, hogy alig vártam a percet, melyben vele megismerkedhessem.

Ebéd után a két pap theologiai kérdések megvitatásához fogott, én pedig a házi gazda engedelmevel ártmentem a kollegához. — N. N. H. . . városi tanító vagyok. — Ahó, örvendek! Ismerem a nevét. Nemde ön szokott a lapokba olykor-olykor pedagogiai cikkeket írni? — Oh kérem, az nagyon ritkán történik. — Tessék helyet foglalni, de alig, hogy el nem feledtem, én meg Z. V. vagyok, e kis községnek tanítója és itt a nőm, ki nyáron át az óvodóni teendőket teljesíti. — Oly sok jót hallottam kollega úrról, hogy kedves kötelességemnek tartottam úri házálag tiszteletemet tenni, — de mert én fiatal ember vagyok s szeretek tapasztalni, tanulni, itt pedig, a mint értesíttem, e tekintetben jó helyen kopogtatok, — arra kérem, hogy pedagogiai elveit és tan-

módját, melylyel olyaanyira az életnek tudta nevelni e község lakóit, velem megismertetni sziveskedjék.

Edes ösém — megenged, hogy így szólítom — a mit e községben jót és hasznos lát, azt nem nekem lehet tulajdonítani; a főérdem mindenben a plebánus úr, jóllehet én és egy tisztas öreg polgártársunk Nagy P. mindenben segítségére voltunk; még pedig oly módon, hogy életre való intézményeink legnagyobb részét a plebánus úr megpendítette, én az iskolában, Péter bátyának az öregek között előkészítettük, míg végre megvalósíthattuk. Az igaz, hogy a hármunk összetartó munkálkodásának tulajdonítható, hogy községünk ma már a fejlődés útján van. A mi pedig az én pedagógiai eljárásomat, tanmodoromat illeti, az nagyon egyszerű és természetes, a mint látni fogja.

Mikor jelen állomásumat elfoglaltam, mindenek előtt a község helyi és a lakók életviszonyait tettem tanulmány tárgyává, hogy ennek megfelelően a gyakorlati életnek nevelhessem tanítványaimat. Epea azért a legjobb pedagógusainak által felállított tanelveket a helyi körülményekhez alkalmazva iparkodtam megvalósítani, különös gondot fordítván a gyermekek vallásos szellemének ápolására, a hazaszeretet fejlesztésére és a tanítás életre hatóvá, avagy gyakorlativá tételére. Lemea van, hogy mindazon hasznos és a község javát célzó intézmények, melyek itt létesítve vannak, nagyobb részt az iskolából indultak ki. Ne hogy azonban azt higgye kollega úr, hogy tán a szellemiek rovására az anyagiakban való haladás erőszakított! Oh nem. Tessék községünk bármelyik polgárával beszélni és látni fogja, hogy mindenik értelmes, előzékeny, szerény, a körülményekhez mérten elég tág ismeretkörrel rendelkezik, de a mi fő mindannyian erkölcsös jó hazafiak és kitünő gazdák. Itt a végrehajtót csak hibából ismerik; koresmárosunk is csak egy van, de az sem ebből, él, mert a mi embereink nem a koresmában, hanem a dalos- és olvasókörben töltik idejüket.

Szükségessnek tartom ez utóbbiak t. i. dal-, olvasókör-, könyvtár-, tűzoltóegylet stb. létrehozásáról röviden kollega urat tájékoztatni.

Tanítványaim az iskolában sok egyházi és hazafias dalt tanultak, s mert láttam, hogy azokat az iskolán kívül is szívesen énekelik, összegyűjtöttem az ismétlő tanulókat, valamint a fiatalokat, kiválasztottam a jobb énekeseket s megalkottam a daloskört. Kezdetben igaz nagyobb fáradságra került a többszólamú darabok begyakorlása, de ma már elég, ha vasárnaponként 1—2 órát tanulunk, melynek eredménye az, hogy isticai tiszteletek és hazafias ünnepek alkalmával szép összhangzatos dalaikkal emelik az ünnepély fényét.

Községünk néhányszor tűzveszélynek volt kitéve s láttam az oltási műveletnél a rendszertelenséget, hogy ne mondjam fejetlenséget, elhatároztam, hogy mivel ügyis testgyakorlatot tanítok, beviszem ide a tűzoltás rendszeres gyakorlását. Elhatározásomat tett követte, s ma a vidéken a mi községünk tűzoltói a leghiresebbek. De még a katonaságból se jön egy is haza úgy, hogy altiszti rangra ne vigye.

A legnagyobb örömmre szolgált az, hogy tanítványaim ha végeztek is az iskolát, mindenben a legösztintebb bizalommal fordultak hozzám tanácsért, felvilágosításért: sokszor kértek olvasni valót, a míg volt adtam, de utóljára kifogyott. Mít csináljak? Közöltem a plebánus úrral, ki örömmel nyilatkozta, hogy éppen erre várt. Itt az ideje az ifjusági és népkönyvtár, valamint az olvasókör megalakításának. Jó volt az iskola építésnél erre is gondolni, mert a községi magtár évi jövedelmének $\frac{1}{10}$ -ed részét közös megegyezéssel e célra fordítottuk s egy év alatt mindkét intézmény meg volt teremtvé. Ma már 400 drb. könyv és hét nap, 6 heti lap áll az olvasni szerető polgárok rendelkezésére, kik vasárnap délután és a hosszú téli esteken a legszívesebben itt töltik idejüket. Modanom se kell, hogy plebánus úr és én mennyire örülünk, hogy ez által újabb alkalmunk nyílt a községbeli lakók tovább képzésére.

Néhány évvel ezelőtt tanítványaimat figyelmeztettem, hogy

ha pénzüik van, azt ne költsek el haszontalan uyalánkságokra, hanem adják át nekem, én majd bevezetem a postatakarékpénztárba, a hol még gyarapodni fog. Így jött létre az iskolatakarékpénztár, s mert ezáltal takarékosaghoz szoktak, elhintettük egy igen áldásos intézménynek a községi fogyasztási és hitelszövetkezethez a magvát, mely a mult évben alakult meg, s célja: a község lakóit olcsó kölcsönrel, a legszükségesebb fogyasztási cikkekkel és korszerű, gazdasági eszközökkel ellátni.

Hyen s még ehhez hasonló intézményeink tették községünket ily rendezetté, mely minden átutazónak figyelmét magára vonja. De már tovább nem fárasztom becses türelmét; menjünk a kertbe. Anyjok egy kis osztonáról gondoskodik, míg a kertet megnézzük.

Egy félóra telt el, míg az említett kertet alaposan megszemléltem, volt itt minden, mi az ottani égalji viszonyok között hasznos hajtó, zöldség, gyümölcs stb. A méhes 50 mükaptárral több mint 200 fnt. tiszta hasznos hoz. A méz értékesítés nagyban történik, mivel a lakosok legnagyobb része okszerű méhész. Így van a gyümölcsértékesítés is, mert az egész község ma már egy szép gyümölcsös kert. Hogyne, mikor a jó tanító bácsi kertjéből minden gyermek már évek óta haza viszi az általa oltott fácskákat: most már a dülő utak mentén is kezdenek gyümölcsfákat ültetni, felváltva fehér szederfával, melynek levelein selyemhernyókat táplálnak.

Ezalatt az ovónéni fölterített és a kellemesen elköltött osztona után átmentünk együttessen a derék plebánushoz, hol mindnyájoknak irántam taunistott szívességét megőszönve, örömmel adtam kifejezést azon meggyőződésünkre, hogy a körükben töltött nap nemcsak útazásomnak, hanem egész életemnek tanulságosabb, legkellemesebb és legszebb napja volt.

Úti naplóm e részletének célja kimutatni, hogy mily anyagi és szellemi haladásra lehet egy községnek egy jó pap és tanító vállvetett önzeseölküli munkálkodása, ha ebben a manapság gomba módra szaporodó tudákos és önző emberek meg nem akadályozzák. Hogy kitűzőt céloamat mennyire értem el, annak megítélését a szíves olvasóra bízom. Forró obajtásom: Vajha a Gondviselés édes magyar hazánk szellemi és anyagi felvirágoztatására a második ezredév sok olyan buzait állítana, mint az X. község papja és tanítója!!

Kolumbán Ágoston.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Új tanárok.** Püspök úr ó nagyméltósága Korbuly Emil és Rasch Károly végzett tanárjelölteket a gyulafehérvári, P. Gyergyai Dezsőt a brassói főgymnasiumhoz tanárokká nevezte ki. Aldást és sikert működésökböz!

— **A kath. egyesületek országos kongresszusára** eddig mintegy 1500-an jelentkeztek. Jelentkezéseket még mindig elfogad a kongr. irodája. (Budapest, korona. hereg-utca 17., kath. kör.) Olcsóbb szállást még kaphatnak a kongr. tagjai. Egy-egy ebéd a kongresszus tagjai részére 26 kr. lesz.

— **Új egyházi imádság a királyért.** Vaszary Kolos, Magyarország heregpiúsága azon kérelemmel járult ö Szentsége elé, hogy a nagyheti szertartások alatt a királyért eddig mondott imádság helyett egy mást engedjen meg. Együttal fölterjesztette az új ima formuláját, melyet ö Szentsége jóváhagyott. Az ima magyar fordításban következőleg szól: „Mindenhöz örök Isten, ki örök hatalommal uralkodik minden nemzeteken, tekints kegyelmesen Magyarországra, hogy királya igazságos kormányzásban, népe pedig hűséges engedelmségben, neved dicsőségére és az ország javára egyértelmű jámborságai egyesüljenek.“

— **Jézus élete körképben.** „Cykloráma-vállalat“ név alatt Budapesten részvénytársaság van alakulóban, melynek célja művészi kivitelű cykloráma keretében (12 nagyszabású képből) „Jézus élete“ szem elé tárni. A cykloráma, az Aréna úton, külön e célra emelt épületben lesz elhelyezve.

— **Miksa herceg.** Eichstättból jelentik vasárnapi kelettel: Miksa herceget, Mária Jozefa főhercegnő öcsését, ma szentelte pappá Wahl püspök, Bajorország apostoli vikáriusa. Az ünnepélyes szertartásnál jelen voltak a pappá lett herceg atyja, György bajor herceg, Miksa herceg testvérei, az eichstätti püspök, a hatóságok és a tisztikar. Miksa herceg tanára azt a bizonyítványt adják róla, hogy tanulmányai alatt nemcsak rendkívüli szorgalmával, de nagy jámborságával is kitűnt. Különös hitiszónoki tehetségére eddigi prédikációiból lehet következtetni. A herceg a következő szöveget próciációképeket nyomatta: „Miksa lelkész, szász herceg el ő szent miszealdozatának emlékére.“

— **A nagyszabasi sz. Ferenczrendi-nővérek tan- és nevelőintézetében** Magyarországi ezeréves főnővérek emlékeül nyilvános elemi tanítónőképzőt állítanak s annak első évfolyamát folyó évi szept. hó kezdetével megnyitják. Az előjáróság részletes értesítést adott ki, melyet az érdekelteknek szívesen megküld.

— **A marosvásárhelyi r. k. gymnasium** nyolc-osztályúvá tételére megindult mozgalom célját érte: ugyanis a jövő 1896/7. tanévben megnyitják a VII. osztályt.

— **A „Közművelődés-nek** folyóévi 29-ik számában kimutatott tanfériakon kívül az erdélyi egyházmegyéből, a magyarországi kath. tanítóknak Budapesten 1896. júl. 7-és következő napjain tartott első nagygyűlésén — mint résztvevő tagok, jelen voltak: *Sántha Albert* gy. szent miklósi, *Borka Lajos* gy.-ditrói, *Balla István* abrudbányai tanítók, (a II. egyet. tanügyi kongresszusnak is tagjai); továbbá *Petrus József*, *Ráduly Benjámin* és még mások többen, kiknek jelenlétéről tudomásunk nem lehetett.

— **Karlócán** júl. 26-án délelőtt ment végbe Zemjanovics Gavril gör. kel. püspök ünnepies konzekrációja. A szertartást a székesegyházban Brankovics György patriarcha végezte nagy segédlet mellett. Az istentisztelet után Zemjanovics püspök bazilias beszédet tartott, melyben kifejezést adott a magyar haza iránti hűségének. Később az újonnan felszentelt püspök a küldöttségek tisztelgését fogadta. Délben a patriarchából díszebéd volt, amelyen Brankovics patriarcha ő felségét köszöntötte fel.

— **Elítélt igaztók.** A gyulafehérvári kir. törvényszék Fogarásán György tanítót másfél évi államfogházra és kétszáz forint pénzbüntetésre, Pekurari Pop János lelkészt pedig nyolc hónapi államfogházra és százszáz forint pénzbüntetésre ítélte a magyar állam ellen való igaztás miatt.

Jubiláló százszázötödös könyvkereskedés! Az országzerte ismert Lampel R. féle (Wodianer F. és fia) es. és kir. udvari könyvkereskedés és kiadóhivatal, Budapesten (Andrássy-út 21 szám), ezidén — a millenniummal egyidejűleg — üli meg százszázötödös fennállásának a mai kereskedői világban igazán ritka, szép ünnepét. Ez alkalomból a tekintélyes magyar cég, mely az ezredéves országos kiállításon is annak öt csoportjában vesz részt, eddig megjelent kiadványairól egy illusztrált katalogust boesát közre. E gyűgyörüien és francia módra kiadott könyvjezyék tudományzakok szerint van rendezve s végén betűsoros címuntatóval ellátva. Benne van a Lampel-Wodianer cég története is.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Pál Antal.**

Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Agoston.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomtatóban Gyulafehérvárt.

— **Megterés.** A turi r. kath. egyházközségnek júl. 26-án nagy ünnepe volt. Barta Róza 17 éves unitarius vall. baidon, mielőtt László S. ral házasságra lépett volna, a kath. vallásra tért. Ez alkalommal P. Nagy Honorius h. lelkés a megterhez és az örvendező néphez megfelelő alkalmi beszédet tartott.

— **Pályázat.** Az ehedi róm. kath. kántortanítói állomásra ezennel pályázat hirdetik. Jövedelme a) 80 kalongya buza 80 frt., b) 80 kalongya zab 56 frt., c) 30 szekér kemény tűzifa kepe 30 frt értékben, d) három holdnyi szántó és kaszáló jövedelme 20 frt., e) készpénz 140 forint o. é. Megjött a 100 frt új államsegély is s így a jövedelem meghaladja a 400 forintot. — Kötelessége: a kántori és tanítói összes teendők végzése. Pályázók felhivatnak, hogy a szükséglet okiratokkal felszerelt folyamodásukat augusztus 16-ik napjáig hozzám adják be. — Időközben személyesen is megjelenők előnyben fognak részesülai. — Ehedén u. p. Deményháza, Maros-Torda-megye 1896. évi július 27-én, Kalapács Imre lelkész, iskolaszéki elnök.

— **Pályázat.** A parajdi róm. kath. k. tanítói állomás megterésévé, arra pályázat nyitattik. Járandóságai: 1.) A m. kir. államkincstártól évi 126 frt. fizetés, előleges havi részletekben, 2.) 113 frt. államsegély, 3.) Buzajárandóság 9-2 hektoliter, 7 frtjával 64 frt. 40 kr. 4.) 27 köbméter tűzifa illetmény, pénzben 53 frt. 46 kr., 5.) oszpora a hivatkozott 30 frt., 6.) stóla 15 frt., 7.) Tandíjból 25 frt., 8.) Kaszáló jövedelem 40 frt. 9.) Fakepe 8 terfű ára 4 frt. 9.) Szentmise alapítványból 67 kr. 10.) Természetben lakás, mely áll 2 szobából, pítvarból, sütökemencével, pince külön fedél alatt: jó karban álló gazdasági épületek, mellette szép gyümölcsös kert, veteményessel, 11.) Ezeken kívül a szabályszerű sőjárandóság és az iskola fűtésre 20 méter fa, természetben, helybe szállítva, s ennek telvégtetésére 6 fit. Kötelességei: A kántori teendők pontos végzése; vasár és ünnepnapokon, úgy szintér egész október havában a szt. olvasó előimádkozása; az ismétlő és mindennapos iskolások tanítása, továbbá a lelkész magyarázata után a kijelölt órákban a káté és bibliának betanítása, gyakorlása. Végül kötelessége lesz az iskola tisztán és rendbentartásáról vagy saját cseleddje, vagy más alkalmas személy által gondoskodni. Pályázni akaró okleveles kántitók püspök urunk ó Nagyméltóságához címzett 50 kros bélyeggel ellátott és szabályszerűen felszerelt folyamodvényaikat folyó év augusztus 20-ig a parajdi rk. lelkészi hivatalhoz. Az állás kinevezés után azonnal elfoglalandó. Parajdon, 1896. július 28-án. B a r t o s D é n e s, rk. lelkész.

— **Pályázat** A csik-szt-györgy-bánkfalvi róm. kath. népiskolánál turesdesen lévő második segédkántor tanító állomásra pályázat hirdetik. Ezen állomás évi jövedelme: a) kegyelmes lakás az iskola épületben kerttel és gazdasági épületekkel, b) a két község pénzarából havi előleges részletekben 120 frt., c.) 47 kalongya ősz (rozsa) 94 frt., 56 kalongya tavasz (zab), 56 frt értékben, d.) oszpora 6 frt. 13 kr., e) három öl kemény és két öl lágy fa 24 frt értékben; f) stóla 15 frt., g) mise alapítványból és kézi stipendiumból 5 frt. Ezen utóbbi járulékok tíz évi átlag szerint számítandók. Kötelesség: A kántori teendőkben segédkezni, gondozásra bízandó iskolaköteleseket önállóan vezetni, a faiskolát az első segédkántor tanítóval közösen kezelni. Pályázni szándékozők rendszeren felszerelt folyamodványukat folyó évi augusztus hó 20-ig adják be. Csik-Sz.-György, 1896 július hó-én. Imre Károly, iskzs. elnök.

Szerk. izenet.

L. I. Besztercén. Tudositását későn kaptuk.